

POLITIKE
EUROPSKE UNIJE

Energija

Održiva,
sigurna
i pristupačna
energija za
europske
državljanke

Osigurati pouzdanu opskrbu energijom po pristupačnim cijenama jedan je od najvećih izazova s kojima se EU trenutačno suočava: daljnja integracija europskih energetske politike i jedinstven nastup na svjetskoj razini presudni su za uspjeh.

POLITIKE EUROPSKE UNIJE

Ova publikacija dio je serije kojom se objašnjava što EU poduzima u različitim područjima politika, zašto je uključen u ta područja i koji su rezultati.

Publikacije možete pronaći na internetskim stranicama:

http://europa.eu/pol/index_en.htm

<http://europa.eu/!wT73dg>

Kako funkcionira Europska unija
Europa u 12 lekcija
Europa 2020.: Europska strategija rasta
Osnivači EU-a

Bankarstvo i financije
Borba EU-a protiv prijevara i korupcije
Carine
Digitalna agenda za Europu
Ekonomska i monetarna unija i euro
Energija ✘
Granice i sigurnost
Humanitarna pomoć i civilna zaštita
Istraživanje i inovacije
Javno zdravstvo
Klimatska akcija
Kultura i audiovizualna djelatnost
Međunarodna suradnja i razvoj
Migracije i azil
Obrazovanje, osposobljavanje, mladi i sport
Okoliš
Oporezivanje
Poduzetništvo
Poljoprivreda
Pomorstvo i ribarstvo
Potrošači
Pravosuđe, građanstvo, temeljna prava
Promet
Proračun
Proširenje
Razvoj i suradnja
Regionalna politika
Sigurnost hrane
Trgovina
Tržišno natjecanje
Unutarnje tržište
Vanjski poslovi i sigurnosna politika
Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje

SADRŽAJ

Zašto nam je potrebna europska energetska politika?

Zajednički interesi u strateškom području 3

Pristup EU-a

Europska energetska strategija 5

Čime se bavi EU?

Jačanje položaja potrošača i poticanje energetskog sektora 9

Novi projekti

2020. i godine koje slijede:
izgradnja energetske unije 14

Više o temi 16

Politike Europske unije: Energija

Europska komisija
Glavna uprava za komunikaciju
Informiranje građana
1049 Bruxelles
BELGIJA

Rukopis ažuriran u studenome 2014.

Naslovnica i slika na stranici 2.:
© Digital Vision/Getty Images

16. str. – 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-42198-3
doi:10.2775/60410

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2015.

© Europska unija, 2015.

Umnožavanje je dopušteno. Za svaku uporabu ili umnožavanje pojedinačnih fotografija dopuštenje treba zatražiti izravno od nositelja autorskih prava.

Zašto nam je potrebna europska energetska politika?

Zajednički interesi u strateškom području

Rasvjeta, grijanje, prijevoz i industrijska proizvodnja svakodnevne su usluge za koje je energija od ključne važnosti, a bez kojih naša poduzeća ni mi ne možemo opstati. Europske zalihe fosilnih goriva (nafta, plin i ugljen) nisu nepresušne. Njima treba pažljivo upravljati, a istovremeno treba istraživati nove izvore energije. Europa troši i uvozi sve veću količinu energije. Države članice EU-a svjesne su prednosti usklađenog djelovanja u tom važnom strateškom području. Slijedom toga utvrđena su zajednička pravila u cijeloj Europi i poduzeti zajednički napori u cilju osiguravanja energije potrebne Europi po pristupačnim cijenama i uz što je moguće manje onečišćenje okoliša.

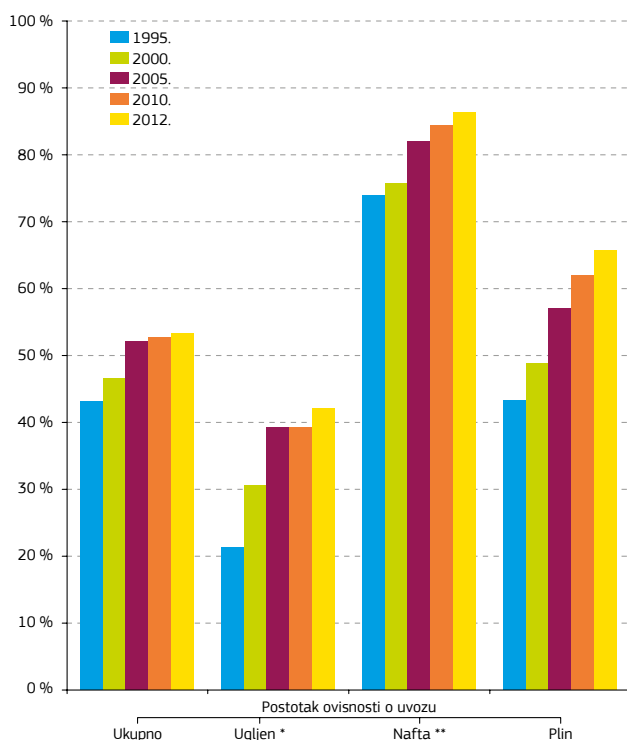
Za proizvodnju energije i njezin prijenos do potrošača potrebni su veliki tehnički, logistički i financijski resursi.

Složen sektor

Iako su paljenje računala ili automobila radnje koje uzimamo zdravo za gotovo, one su ipak završna faza složenog procesa. Energetske resurse poput nafte, plina i ugljena najprije treba izvaditi iz zemlje. Postoji

i mogućnost dobivanja toplinske energije izgaranjem drva, a električne energije uporabom snage vjetera u vjetroturbinama, vode u hidroelektranama i sunčeve svjetlosti u solarnim pločama. Dobivenu je energiju zatim potrebno prenijeti do mjesta uporabe, ponekad preko cijelih kontinenata ili ispod mora. Za to su potrebna postrojenja koja mogu omogućiti neprekidnu opskrbu energijom za više desetljeća. Stoga su nam potrebni ogromni tehnički, logistički i financijski resursi.

UVOZ FOSILNIH GORIVA U EU-27 (1995.–2012.)

* Uključujući lignit.

** Uključujući naftne proizvode.

Izvor: Eurostat, travanj 2013.

Energetski sektor od strateške je važnosti jer nam je energija neophodna. Energija je od presudne važnosti za rasvjetu, zaštitu od hladnoće i prijevoz ljudi i dobara, a služi i kao potpora svim ostalim gospodarskim sektorima – poljoprivredi, industriji i uslugama – te znanstvenom napretku. Naš životni standard zahtijeva ogromne količine energije. To, naravno, dovodi do onečišćenja (zraka, vode, tla i klime) i taj se utjecaj mora što je više moguće smanjiti.

Najveći svjetski uvoznik

U pogledu energije Europa ovisi o ostatku svijeta. Europska unija kao drugo najveće svjetsko gospodarstvo troši jednu petinu energije proizvedene u svijetu, ali ima vrlo malo zaliha sirovina. Nasreću su izvori energije u Europi raznovrsni: od brojnih hidroelektrana u Austriji, rudnikâ ugljena u Poljskoj i nuklearnih elektrana u Francuskoj do naftnih platformi u Sjevernom moru i plinskih polja u Danskoj i Nizozemskoj. U tome se europske zemlje međusobno razlikuju i to je prednost. Naravno, te zemlje moraju surađivati kako bi svoju raznolikost iskoristile na najbolji mogući način.

Energetska ovisnost Europe uvelike utječe na naše gospodarstvo. Naftu kupujemo od zemalja Organizacije zemalja izvoznica nafte (OPEC) i Rusije, a plin od Alžira, Norveške i Rusije. Europa za te troškove izdvaja preko 350 milijardi eura godišnje, a oni i dalje rastu. Stoga nam preostaje samo jedna mogućnost: ako žele diversificirati energetske izvore i opskrbe lance, države članice EU-a moraju biti učinkovite, postaviti ambiciozne ciljeve i međusobno surađivati.

Klimatska ograničenja

Vodeći stručnjaci najavili su da ćemo zbog klimatskih promjena plaćati visoku cijenu ako ne uspijemo smanjiti emisije stakleničkih plinova. Energetski sektor neposredno je povezan s emisijama jer se preko 80 % proizvedene energije dobiva iz fosilnih goriva. Ta goriva pri izgaranju ispuštaju ugljikov dioksid (CO₂), glavni staklenički plin. Stoga će se ubuduće u europskom energetskom sektoru morati smanjiti uporaba fosilnih goriva i povećati uporaba niskougljičnih izvora energije.

Europa mora zajednički djelovati

Nije novost da europske države veliku važnost pridaju energetskom sektoru. Važnost sektora prepoznata je odmah nakon 2. svjetskog rata, kada su osnivači ujedinjene Europe odlučili da se „sirovine ratne industrije pretvore u instrumente pomirenja i mira”, kako je izjavio Jean Monnet. Ugljen i čelik te atomska energija bili su temelj prvih europskih ugovora: Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ), koja je 2002. uključena u politiku EU-a, i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom), koja i danas postoji.

Još su 1960-ih države članice EU-a uvidjele da moraju zajednički djelovati kako bi riješile poteškoće u opskrbi energijom. Stoga su prikupile strateške zalihe nafte i uspostavile postupak upravljanja krizama. Danas energetska politika utječe na brojna druga područja, primjerice na industriju, okoliš, prijevoz, istraživanje i inovacije, pa čak i na vanjske odnose.

Ciljevi Europe

Europska unija raspolaže potrebnim ovlastima i instrumentima za provedbu energetske politike usmjerene prema:

- osiguravanju svoje opskrbe energijom,
- osiguravanju da se zbog cijena energenata ne smanji njezina konkurentnost,
- zaštiti okoliša i osobito sprječavanju klimatskih promjena,
- poboljšanju energetskih mreža.

Države članice EU-a mogu samostalno birati koje će izvore energije razvijati. Međutim, moraju uzeti u obzir ciljeve EU-a za obnovljivu energiju.

Jedinstveno tržište od pola milijarde Europljana.

Pristup EU-a

Europska energetska strategija

Europa trenutačno mora uvoziti više od polovine potrebne energije jer ima malo vlastitih zaliha energenata te je prisiljena prihvatiti cijene koje su odredila svjetska tržišta ili čak pojedinačne zemlje dobavljači. Troškove računa za energiju možemo znatno smanjiti ako smanjimo potrošnju energije. To je očito. No možemo li smanjiti potrošnju energije a da naš životni standard i udobnost ostanu nepromijenjeni?

Ušteda energije

Iako to nije jednostavno, potrošnja energije može se smanjiti povećanjem učinkovitosti te potrošnje. Prema idealnom scenariju moguće je smanjiti emisije CO₂, otvoriti nova radna mjesta i uštedjeti sredstva ako smanjimo ovisnost o uvozu energije. Nadalje, imamo priliku izvoziti svoje znanje. Energetska učinkovitost stoga je jedan od glavnih ciljeva Europske unije za 2020. Europski čelnici odlučili su da se do 2020. naša ukupna potrošnja energije mora smanjiti za 20 % u odnosu na 1990. Takvo znatno smanjenje odgovara gašenju više od 400 elektrana. Kako bi postigla svoje ciljeve, Europska unija mora poticati svoje članice da zaustave rasipanje energije iz električnih uređaja, u industriji i prijevozu. Zgrade su ključno područje s obzirom na to da u njima trošimo 40 % energije i da

se iz njih ispušta 36 % ukupnih stakleničkih plinova u EU-u, od čega 80 % u obliku topline.

Zahvaljujući Direktivi o energetske učinkovitosti, koja je donesena 2012., EU će lakše postići te ciljeve i iskoristiti sve pogodnosti i mogućnosti energetske učinkovitosti. Riječ je o sveobuhvatnom zakonodavnom aktu kojim se mjere uvode u sve glavne gospodarske sektore, uključujući nove energetske ciljeve i revizije, povrat topline i ciljeve energetske učinkovitosti. Europska komisija ocijenit će 2014. je li EU na putu da postigne svoj cilj od 20 % te će predložiti odgovarajuće daljnje djelovanje.

Sve države članice EU-a morale su utvrditi okvirne nacionalne ciljeve energetske učinkovitosti za 2020. i sastaviti planove u kojima navode na koji ih način namjeravaju ostvariti. S obzirom na problematično ekonomsko ozračje EU mora iskoristiti sva sredstva na raspolaganju ako namjerava poticati ulaganja i konkretne mjere u području energetske učinkovitosti. Unatoč tomu što su ulaganja u energetske učinkovitost brzo isplativa i tomu što se potiču daljnja ulaganja, ta se sredstva prvo moraju dobiti. Europska unija može pomoći svojim članicama u financiranju planova za energetske učinkovitost pomoću svojeg proračuna i preko financijskih institucija. Znatna financijska

Izazov za Europu: smanjenje potrošnje energije uz očuvanje životnog standarda.

sredstva EU-a dostupna su za razdoblje 2014.–2020. kako bi se pomoglo povećati ulaganja u energetska učinkovitost (23 milijarde eura samo iz strukturnih fondova EU-a). Nadalje, energetska učinkovitost sve je važnija za istraživanje i inovacije u okviru novog programa Obzor 2020. (vidjeti u nastavku).

Autentično europsko energetska tržište

Električna energija i plin u načelu mogu slobodno kolati mrežama koje presijecaju Europu. Na jedinstvenom europskom energetska tržištu međusobno se natječu svi proizvođači i dobavljači. To u teoriji znači da se, u cilju postizanja visokokvalitetne energije po najpovoljnijoj cijeni, električna energija i plin mogu posvuda kupovati i prodavati. No to tržište od 500 milijuna potrošača još nije u potpunosti ostvareno s obzirom na to da je zbog niza nacionalnih propisa razvoj prekograničnih energetska subjekata još uvijek ograničen. Cijene plina i električne energije koje za subjekte određuju vlade samo su jedan od primjera navedenih prepreka. Neki operatori čak imaju povlašten i nepravedan pristup energetska mrežama. Budući da stanje nije obećavajuće, ulagači oklijevaju, a to može dovesti do odgode obnove zastarjelih postrojenja. Stoga je potrebno poboljšati tržišno natjecanje i uvesti zajednička pravila o ravnomjernoj uporabi mreža. Europska unija ima vodeću ulogu u utvrđivanju zajedničkih pravila i u strogom nadzoru nad tržištima kako bi se pojedini subjekti spriječili u nepravednom iskorištavanju monopola.

Suvremene energetska mreže

Energetska mreže moraju se osuvremeniti i razviti kako bi se mogle nositi s rastućom potražnjom za energijom te kako bi se omogućila diversifikacija postojećih resursa i nesmetano djelovanje tržišta. U narednih deset godina za ulaganje u energetska mreže morat će se izdvojiti oko 1 bilijun eura. U tom smislu EU može financijski poduprijeti svoje članice jer im je u zajedničkom interesu razviti visokovoltazne dalekovode i prekogranične plinovode te infrastrukturu za pohranjivanje energije. Na visokovoltazne elektroenergetska mreže, koje su izvorno osmišljene za povezivanje većih elektrana s najbližim potrošačima, moraju se priključiti i elektrane s neredovitom proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora. Konačno, distribucijskim mrežama mora se omogućiti fleksibilnija uporaba električne energije kako bi se bolje upravljalo vršnim opterećenjima i ostaviti prostora za pojedinačno uključivanje mikrogeneracije (npr. solarne ploče).

Postupak dobivanja dozvola za projekte razvoja mreža ipak još uvijek traje predugo. Europska unija stoga potiče razvoj i modernizaciju energetska mreža kako bi se ubrzala izgradnja veza koje nedostaju, osobito u istočnoj Europi. Europska unija ne bi trebala biti samo koordinator, već u nekim slučajevima može i financijski podupirati određene projekte koji su od osnovne važnosti, no gospodarski prerizični za poduzeća i države koji djeluju samostalno.

Europskim kućanstvima, javnim službama i poduzećima potrebna je sigurna i pouzdana energija.

Potrošači u središtu važnosti

Konačni je cilj energetske politike EU-a osigurati korist potrošačima bilo da je riječ o pojedincima ili malim ili velikim poduzećima. Potrošači imaju prava i o njima moraju biti bolje obaviješteni kako bi maksimalno iskoristili mogućnosti koje se nude na unutarnjem energetskom tržištu. Primjerice, mora im se omogućiti jednostavna promjena dobavljača, primanje jasnih i lako usporedivih računa i ponuda, poznavanje izvora električne energije i primanje informacija o potrošnji u svakom trenutku. Kako bi se potrošačima omogućila aktivnija uloga na energetskom tržištu, sve veću ulogu u području energetskog sektora imat će informacijska tehnologija i telekomunikacije. Samo regulativom na europskoj razini europskim potrošačima možemo osigurati jednake uvjete i omogućiti im da iskoriste prednosti ekonomije razmjera u tom sektoru. Stoga Europa mora donijeti potrebne propise, osobito u pogledu zaštite podataka preuzetih s brojlara za plin i električnu energiju. Potrošači moraju imati i pristup kupnji energetski učinkovitih proizvoda te moraju znati koja je njihova stvarna potrošnja kako bi pri kupnji mogli donijeti informiranu odluku. I poduzećima se mora omogućiti kupovanje energije na najsigurniji i najpovoljniji način. Samo pravim tržišnim natjecanjem može se otvoriti put pravednim cijenama koje nisu ni nerazmjerno visoke ni preniske te privući ulaganja u proizvodnju energije.

Sigurnost: ključno pitanje za europske državljane

Energetskom politikom EU-a mora se europskim državljanima jamčiti sigurna proizvodnja i siguran prijenos energije. Vlade EU-a svjesne su prednosti koje nude koordinacija i usklađivanje sigurnosnih normi za ključna energetska postrojenja diljem Europe. Nesreća u Fukushimi (Japan) bila je šokantan dokaz o tome koliko je presudna sigurnost nuklearne energije. Europska unija stoga mora utvrditi najviše moguće sigurnosne norme za europske nuklearne elektrane i zbrinjavanje nuklearnog otpada. Norme EU-a za zaštitu stanovništva i zaposlenika u nuklearnom sektoru od radioaktivnog zračenja sada se primjenjuju diljem Europe. Konačno, Europa i dalje mora jamčiti da uporabom nuklearnog materijala unutar svojih granica ne dovodi do nezakonite trgovine i proliferacije nuklearnog oružja.

Predvodnici u niskougljičnoj tehnologiji

Ako želi proizvoditi energiju bez ispuštanja CO₂, Europi je potrebna tehnološka revolucija. Europska komisija iznijela je 2013. prijedlog za ažuriranje strateškog plana EU-a za razvoj energetskih tehnologija s niskim udjelom ugljika. Kako bi riješila nove izazove na globalnom energetskom tržištu, Europska unija određuje svoje prioritete u području energetskog istraživanja i inovacija u cilju integracije tehnologija s niskom emisijom ugljika u energetski sustav i stavljanja novih proizvoda na tržište na troškovno učinkovit način.

Cilj je potaknuti zainteresirane industrijske subjekte na suradnju i istovremeno im ponuditi potporu EU-a. Neke industrijske inicijative usredotočene su na proizvodnju i izvore energije poput biogoriva, energije vjetra, solarne i nuklearne energije te gorivnih članaka i uporabe vodika. Ostale inicijative usmjerene su prema boljem upravljanju energijom u „pametnim gradovima“, hvatanju i skladištenju CO₂ te elektroenergetskim mrežama budućnosti. Svrha je omogućiti dostupnost i isplativost novih tehnologija kako bi se u europskom energetskom sektoru postojeće tehnologije konačno mogle zamijeniti novima, a emisije CO₂ smanjiti. S obzirom na to da je riječ o ogromnim troškovima, taj bi se cilj mogao postići samo usklađenim naporima na europskoj razini.

Diplomacija u području energetike

Europa kao najveće regionalno tržište u svijetu mora zagovarati svoje interese na međunarodnoj razini ako želi zajamčiti sigurnu opskrbu energijom. Zbog svoje veličine i ovisnosti o uvozu Europa nema drugog izbora, posebice u vrijeme ubrzavanja svjetske utrke za energetskim resursima. Problem je u tome što su europske države uvijek s poteškoćama djelovale usuglašeno, dok je iznimno važno da predstavljaju ujedinjeni blok zemalja kako bi snažnije utjecale na vodeće zemlje proizvođače i potrošače energije. Europa mora omogućiti siguran prijenos energije od dobavljača plina i nafte. Pitanje energetike mora biti uključeno u europsku vanjsku politiku, kao i u razvojnu pomoć, trgovinu i sporazume o bilateralnoj suradnji. Time se također može poduprijeti izvoz najsuvremenijih europskih tehnologija.

ODAKLE EUROPA UVOZI NAFTU I PLIN?

Izvor: Europska komisija

Demokratsko odlučivanje

Energetska politika EU-a utječe na sve europske državljane. Zakonodavstvo EU-a uvelike utječe na nacionalne zakone, osobito u području energetike. Europski parlament (zastupnike biraju državljani EU-a na izravnim izborima svakih pet godina) i Vijeće ministara Europske unije (koje predstavlja nacionalne vlade) zajedno donose zakonodavstvo EU-a u području energetike, osim zakonodavstva o nuklearnoj energiji i opozivanju energije koje Vijeće ministara donosi samostalno. Nacionalne vlade u ranoj su fazi uključene u izradu zakonodavstva EU-a pomoću odborâ nacionalnih stručnjaka. Strukovne organizacije i civilno društvo sudjeluju u tom transparentnom procesu jer se tijekom raznih faza savjetovanja traži njihovo mišljenje.

Čime se bavi EU?

Jačanje položaja potrošača i poticanje energetskega sektora

Europska unija europskim potrošačima osigurava izuzetno visoku razinu zaštite: štiti ranjive skupine potrošača, daje veće regulatorne ovlasti nadzornim tijelima koja imaju mogućnost izricanja sankcija te zahtijeva izdavanje razumljivijih računa. No pravu revoluciju predstavljaju „pametna“ brojila i mreže pomoću kojih bi se trebalo potaknuti aktivnije sudjelovanje potrošača. Osim što će se računi temeljiti na stvarnoj potrošnji, potrošači će u svakom trenutku moći znati koja je njihova potrošnja te je pokušati smanjiti. Europska unija uvodi potrebne zaštitne mjere kako bi se osiguralo poštovanje privatnosti građana pri prikupljanju podataka pametnim brojilima.

Europska unija uvela je sustav označivanja energetske učinkovitosti te je sad kupcima električnih uređaja pri kupnji omogućen pristup svim potrebnim informacijama. Takva vrsta označivanja primjenjivat će se na brojne električne uređaje, uređaje za kućanstvo, poslovne prostore ili druge namjene. To je potaknulo proizvođače na ponudu energetski učinkovitijih proizvoda, čime se smanjuju i računi s obzirom na to da su u ukupnu cijenu proizvoda uključene kupovna cijena proizvoda i trošak njegove uporabe.

Manji računi za električnu energiju

Kraj monopolâ na tržištima električne energije i plina znači da potrošači mogu slobodno birati svoje dobavljače energije. Prema nedavnoj studiji procjenjuje se da se samo promjenom dobavljača električne energije ili plina može uštedjeti preko 13 milijardi eura, što odgovara iznosu od 100 eura po kućanstvu godišnje. Poduzeća su prva mogla birati svoje dobavljače. Troškovi energije predstavljaju značajan udio u proizvodnim troškovima velikih i malih poduzeća u glavnim europskim industrijama. Tržišnim natjecanjem dobavljača energije povećala se ponuda, poboljšala cjelokupna kvaliteta usluge, a cijene su ostale niske.

EU je predvidio uspostavu novih nacionalnih nadležnih tijela poznatih kao „regulatori“ energije u svakoj državi članici EU-a kako bi se osiguralo pošteno tržišno natjecanje. Njihov je zadatak nadzirati sustav i osigurati da energetska poduzeća poštuju pravila. Ta tijela imaju široke ovlasti za sankcioniranje nekonkurentnih praksi i pomaganje potrošačima da donesu najbolju odluku. Regulatori određuju tarife prijenosa energije na najpošteniji mogući način kako bi mrežni operatori ostvarili odgovarajuće prihode i kako bi se potaknuli na ulaganja te kako bi se spriječili dodatni troškovi za potrošače. Cijene energije ipak se neće bitno smanjiti s obzirom na to da u određenoj mjeri ovise o tržišnim cijenama goriva, uključujući naftu, ugljen i plin, na koje je nemoguće utjecati. Stoga je vrlo učinkovit način smanjenja troškova za energiju upravo smanjenje potrošnje. Ako se do 2020. uspiju ostvariti europski ciljevi za uštedu energije, svako europsko kućanstvo uštedjet će oko 1 000 eura godišnje.

Označivanjem energetske učinkovitosti potrošačima je pri kupnji električnih uređaja omogućeno donošenje informirane odluke.

Osiguravanje europske opskrbe energijom

Znatniji nestanci električne energije danas su rijetkost u Europi, dijelom i zahvaljujući suradnji među mrežnim operatorima koju je pokrenula Europska unija. No Europa pokriva 67 % svojih potreba za plinom iz uvoza, ponekad iz vrlo udaljenih područja. Prekidi u opskrbi plinom do kojih dolazi iz razloga na koje Europa ne može utjecati mogu uzrokovati ozbiljne posljedice. Kako bi se oni izbjegli, Europska unija raspolaže sveobuhvatnim mehanizmom solidarnosti pomoću kojeg može pristupiti zalihama nafte i plina. Ipak, bolje je spriječiti nego liječiti. EU je uspostavio opservatorij za energetska tržišta i uveo mehanizam ranog upozorenja s Rusijom i drugim ključnim tranzitnim državama i državama dobavljačima.

Komisija je u listopadu 2014. objavila izvješće o otpornosti europskog plinskog sustava. U izvješću se ocjenjuje utjecaj mogućih poremećaja u opskrbi plinom u raznim europskim zemljama. Državama članicama preporučuje se da surađuju i dopuste tržišnim silama da daju svoj doprinos kad god je to moguće. Tim bi se pristupom suradnje mogao znatno smanjiti utjecaj poremećaja u opskrbi plinom u najviše pogođenim zemljama.

Dogovor između Rusije i Ukrajine o „zimskom paketu”

Rusija i Ukrajina su, uz Europsku komisiju kao moderatora, postigle dogovor u vrijednosti od 4,6 milijardi dolara. Kao rezultat toga Ukrajincima (i, u konačnici, Europljanima) trebao bi biti osiguran pristup dostatnom grijanju tijekom zime 2014./2015.

Većom solidarnošću među europskim državama smanjuje se opasnost od prekida u opskrbi plinom i električnom energijom.

Okvir za klimatsku i energetska politiku za 2030.

Europska komisija predstavila je novi okvir EU-a za klimu i energetiku za 2030. U prijedlogu se predviđaju smanjenje emisije stakleničkih plinova za 40 % ispod razine iz 1990., obvezujući cilj u cijelom EU-u za povećanje korištenja obnovljivim izvorima energije na najmanje 27 % ukupne potrošnje, novi ciljevi za politike energetske učinkovitosti, novi sustav upravljanja te niz novih pokazatelja radi osiguravanja sigurne i konkurentne opskrbe energijom.

Poticanje energetskeg sektora

Tržišno natjecanje među operatorima mreža za električnu energiju i plin potreslo je cijeli energetska sektor. Pojavila su se nova zanimanja (posrednici, savjetnici, revizori) i u sektoru se sve više upotrebljavaju informacijske i komunikacijske tehnologije. Na nacionalnim tržištima pojavili su se novi operatori od kojih mnogi nude energiju na europskoj razini. Kako bi se pridobili novi potrošači, potrebno je ponuditi inovativne proizvode po prihvatljivim cijenama, drugim riječima – veću energetska učinkovitost. Europska unija uvela je poticaje i donijela prioritete mjere u cilju promicanja novih izvora energije za proizvodnju električne energije, biogoriva i toplinske energije, te čak kogeneracijske električne i toplinske energije.

Procvat obnovljivih izvora energije

Trenutačni je cilj EU-a da 20 % ukupno utrošene energije u Europskoj uniji 2020. proizlazi iz obnovljivih izvora (i najmanje 27 % do 2030.). Zahvaljujući promidžbenim mjerama na europskoj razini, proizvodni kapacitet obnovljivih izvora energije znatno je porastao. U 2011. u cijelom je svijetu ugrađeno više od 100 gigavata solarnih ploča, od kojih je 70 % u EU-u. Proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora EU-a pridonosi se smanjenju uvoza fosilnih goriva što odgovara iznosu od oko 400 milijardi eura godišnje.

Europsko rastuće tržište obnovljivih izvora energije uvelike je smanjilo cijenu tehnologije obnovljive energije: cijena solarnih ploča u posljednjih se sedam godina smanjila za 70 %.

Obnovljiva energija dio je i rastućeg sektora „zelenih“ tehnologija u kojem se u Europi zapošljava sve veći broj ljudi. U 2011. je 1,2 milijuna ljudi bilo zaposleno u sektoru obnovljive energije. Očekuje se da će diljem EU-a do 2020. u sektoru obnovljivih izvora energije i sektoru energetske učinkovitosti biti zaposleno više od četiri milijuna ljudi.

Obnovljivi izvori energije u središtu su dugoročne europske energetske strategije jer pridonose smanjenju emisije stakleničkih plinova i smanjenju europskog uvoza energenata te Europu čine neovisnom. Tim se gospodarskim sektorom u procvatu pridonosi vodećem mjestu Europe u pogledu tehnologija te se državama članicama EU-a i njihovim regijama osiguravaju nova „zelena“ radna mjesta i izvoz s visokom dodanom vrijednošću.

Energetska učinkovitost: obećavajuće tržište

Ulaganjima u veću energetska učinkovitost potiče se rast. Izoliranjem domova, ugradnjom nove energetske učinkovite opreme, obnovom zgrada i provođenjem energetske pregleda potiče se gospodarska djelatnost. Ostvarenjem europskih ciljeva za uštedu energije do 2020. mogla bi se otvoriti 2 milijuna novih radnih mjesta. Uz godišnje ulaganje od 24 milijarde eura u, primjerice, izolaciju, sustave za upravljanje energijom i nadzor energije ukupni europski troškovi energije mogli bi se do 2020. smanjiti za oko 38 milijardi eura.

Cilj je EU-a da do kraja desetljeća sve nove zgrade imaju gotovo nultu energetska potrošnju, što će znatno smanjiti potrošnju i račune za potrošnju energije. Obnovljivom energijom ispunit će se niske energetske potrebe tih zgrada, a time i smanjiti emisije.

Direktivom o energetska učinkovitosti zgrada od država članica EU-a zahtijeva se da uspostave sustav energetske certifikata za zgrade, uključujući preporuke za veću energetska učinkovitost. Oznake zgrada općenito slijede sustav „A do G“ koji je nalik označivanju energetske učinkovitosti EU-a za uređaje poput hladnjaka, gdje „A“ predstavlja razred najbolje energetske učinkovitosti. Zahvaljujući energetska certifikatima potrošači su obaviješteni o visini svojih računa za potrošnju energije te mogu usporediti ponude i bolje dogovoriti cijenu najamnine. Pokazalo se da se poboljšanjem energetske učinkovitosti za jedan razred (na primjer od G do F) cijena nekretnine povećava za najmanje 4 %.

Ostvarenjem europskih ciljeva za uštedu energije mogla bi se do 2020. otvoriti dva milijuna novih radnih mjesta.

Zahvaljujući logotipu energetske učinkovitosti „Energy Star” potrošači mogu lakše doći do uređaja visoke energetske učinkovitosti.

Štoviše, veća stopa obnove zgrada uvelike bi pridonijela i otvaranju radnih mjesta i konkurentnosti u građevinskom sektoru i sektoru energetske usluga. Obnovom postojećih zgrada pruža se važna mogućnost i poticanju inovacija.

Dobavljači energije odsad svojim potrošačima moraju omogućiti i uštedu energije. Gospodarski model za energetske subjekte morat će se primjenjivati u cijeloj Europi. Poduzećima te vrste dodjeljuje se uloga dobavljača energetske usluga (rasvjeta, grijanje, klimatizacija, električno napajanje) pod uvjetom da i sami ulažu u energetske učinkovite opreme koja će biti isplativa zahvaljujući energetske uštedi koju ostvare.

I EU smanjuje potrošnju energije pomoću zahtjeva za ekološki dizajn za čitav niz uređaja, uključujući televizore, hladnjake, perilice suđa i rublja, sušila za kosu, zamrzivače, svjetiljke i brojne druge uređaje. Najradikalnija i najvidljivija promjena bila je masovna zamjena konvencionalnih žarulja energetske učinkovitosti žaruljama, koje troše i do pet puta manje energije.

Uz oznaku energetske učinkovitosti vidljiv dokaz da Europska unija potiče prodaju energetske učinkovitih proizvoda jest i logotip energetske učinkovitosti „Energy Star” na uredskoj opremi. Na temelju sporazuma sa Sjedinjenim Američkim Državama moguće je od 2001. oznakom prikazati energetske učinkovitost brojnih proizvoda (računala, fotokopirni uređaji, pisači, zasloni i dr.). Oznakom energetske učinkovitosti i logotipom „Energy Star” javnim tijelima nude se važne smjernice pri kupnji na veliko.

Povećanje energetske učinkovitosti provođenjem aktivnosti za istraživanje i inovacije

Razgovor s Patrickom Lambertom, direktorom Izvršne agencije za mala i srednja poduzeća (EASME).

Što u području energetike čini Agencija?

P.L.: Od siječnja 2014. odgovorni smo za objavljivanje poziva povezanih s energetske učinkovitosti u okviru programa Obzor 2020. (2014.–2020.), koji je nastavak Okvirnog programa za istraživanje i razvoj. Promicat ćemo i podupirati projekte tijekom cijelog ciklusa istraživanja i inovacija, uključujući aktivnosti uvođenja inovacija na tržište u cilju lakše provedbe politike, podizanja razine vještina i poticanja ulaganja u energetske učinkovitost. I dalje ćemo upravljati projektima financiranim u okviru programa „Inteligentna energija Europe” (2007.–2013.) kako bismo potaknuli energetske učinkovitost i uporabu obnovljivih izvora. Naše komunikacijske aktivnosti kulminiraju svake godine tijekom Europskog tjedna održive energije (EUSEW).

Vjerujete li da je moguće promijeniti mišljenja ljudi u samo tjedan dana?

P.L.: Tijekom Europskog tjedna održive energije diljem EU-a održava se nekoliko stotina događanja, od kojih je oko 100 u Bruxellesu. Želimo podići razinu zalaganja europskih državljana i poduzeća te stvoriti efekt lavine, potičući ih da ponavljaju projekte i nastave najbolje prakse u cijeloj Europi. O tome svjedoče naše godišnje nagrade za održivu energiju, koje dionicima pružaju dodatni poticaj.

Nije li zakonodavstvo dovoljno?

P.L.: Donošenje zakona jest važno, ali potrebno je i konkretno djelovanje kako bismo osigurali da oni postanu dio naše svakodnevice. Primjerice, bez odgovarajuće obaviještenosti i osposobljenosti energetske subjekata, uključujući potrošače, neće se moći provesti europsko zakonodavstvo o energetske učinkovitosti zgrada.

Borba protiv klimatskih promjena

EU se u međunarodnim pregovorima o klimi obvezao do 2020. smanjiti razine emisija stakleničkih plinova za 20 % u odnosu na 1990., a pod određenim uvjetima i za 85 % ili čak 95 % do 2050. Većina tih smanjenja odnosit će se na energetske sektor s obzirom na to da je on odgovoran za 80 % emisija stakleničkih plinova u Europskoj uniji. Ako EU nastavi svoje ciljeve ispunjavati istim tempom, čak će i premašiti svoj trenutni cilj smanjenja emisije stakleničkih plinova od 20 % te će do 2020. smanjiti emisije za 25 %.

U provedbu energetske i klimatske politike EU-a uključene su sve razine odlučivanja: lokalna, regionalna, nacionalna i europska. Primjerice, Europska unija pokrenula je 2009. inicijativu „Sporazum gradonačelnika”. Gradovi i mjesta potpisnici sporazuma obvezali su se premašiti europske ciljeve. Sporazum trenutno broji 4 000 potpisnika, koji predstavljaju preko 160 milijuna stanovnika i nude moguće smanjenje CO₂ za 164 milijuna tona, što odgovara emisijama Mađarske, Švedske i Portugala zajedno.

Mjesto koje zauzima Europa u svijetu

Europska unija uspostavila je trajni dijalog o energetske pitanjima sa svojim glavnim dobavljačima: Norveškom, Rusijom, državama u Perzijskom zaljevu i državama OPEC-a te drugim državama ili značajnim svjetskim energetske velesilama, odnosno Brazilom, Kinom, Indijom, Sjedinjenim Američkim Državama, Afrikom i zemljama Sredozemlja. EU je pokrenuo brojne programe suradnje i pomoći u području energetske u cijelom svijetu. Aktivno surađuje s organizacijama poput Međunarodne agencije za energiju (IEA), Međunarodne agencije za atomske energiju (IAEA) i Međunarodnog foruma za energiju (IEF). Priključio se inicijativi „Održiva energija za sve”, koju je UN pokrenuo 2011. kako bi se do 2030. omogućio pristup održivoj energiji za 500 milijuna ljudi u zemljama u razvoju. Sa susjednim je državama EU potpisao Ugovor o energetske zajednici u cilju postupne integracije energetske tržišta jugoistočne Europe, Moldove i Ukrajine na temelju pravila EU-a u području energetske, tržišnog natjecanja i okoliša. Energetika je ključni element i politike susjedstva koju EU provodi s državama južne i istočne Europe, s posebnim naglaskom na energetske učinkovitost i promicanje obnovljivih izvora energije.

Europska unija sudjeluje u brojnim međunarodnim programima u kojima može širiti svoje stručno znanje u području obnovljivih izvora energije.

Novi projekti

2020. i godine koje slijede: izgradnja energetske unije

Cijeli svijet mora se pomiriti s činjenicom da je pristup mineralnim resursima planeta sve teži. Nafta će biti mnogo skuplja, a njezino crpljenje zahtjevnije. Unatoč postojanju novih zaliha nafte i plina iz škriljevca, postoje brojna ekološka ograničenja koja ometaju njihovo izvlačenje. Za osiguravanje sirovina bit će potrebno sve više energije jer će minerala u rudnicima biti sve manje. Stoga će pristup izvorima energije biti sve podložniji geopolitičkim aspektima. S obzirom na taj scenarij Europa mora temeljito razmotriti sigurnost svoje opskrbe energijom. EU je stoga proteklih godina znatno ulagao u diversifikaciju opskrbe energijom i energetske putove. Jedan je takav projekt južni plinski koridor kojim bi se Europi trebao osigurati pristup znatnim izvorima plina u zemljama uz Kaspijsko more.

Stabilna i dugoročna energetska politika

Pred Europom je složen izazov: omogućiti pristup uvezenim izvorima energije uz osiguranje opskrbe energijom po najkonkurentnijim cijenama i istovremeno očuvanje okoliša. Kako bi ispunila svoje međunarodne obveze, Europska unija već je na putu stvaranja niskouglijčnog društva do 2050. Europskim energetske planom do 2050. pokrenuta je rasprava o najboljem načinu ispunjavanja rastuće potrebe za energijom po pristupačnim cijenama uz svođenje mogućih emisija stakleničkih plinova na minimum. Međutim, s obzirom na to da će se energetske kapacitet velikog broja starijih elektrana tijekom narednih 30–40 godina morati zamijeniti, EU mora privući nove ulagatelje izradom jasnog i stabilnog zakonodavnog okvira.

EU uvelike nastavlja ulagati u diversifikaciju izvora energije i energetske putove.

Gradovi budućnosti bilježit će manje emisije ugljika i svojem rastućem stanovništvu nuditi bolju razinu usluga.

Poboljšanje europske energetske sigurnosti

Kao odgovor na političku krizu u Ukrajini i s obzirom na cjelokupnu važnost stabilne i dostatne opskrbe energijom za građane EU-a i za gospodarstvo, Europska komisija iznijela je u svibnju 2014. Europsku strategiju za energetske sigurnost. Njezin je glavni cilj utvrditi načine smanjenja energetske ovisnosti EU-a i povećanja energetske sigurnosti. Strategija je usmjerena na diversifikaciju izvora vanjske opskrbe energijom, modernizaciju energetske infrastrukture, povećanje energetske proizvodnje u EU-u, dovršenje unutarnjeg energetskeg tržišta i smanjenje potražnje za energijom. Predviđa se i bolje usklađivanje odluka između nacionalnih energetskeg politika.

Na zasjedanjima Europskog vijeća u lipnju i listopadu 2014. pozdravljena je Komisijina strategija i postignut dogovor o uvođenju kratkoročnih mjera kako bi se povećala energetska sigurnost EU-a s obzirom na nadolazeću zimu.

Dugoročna strategija: okvir za 2030.

Ako je namjera EU-a razvijati niskougljično društvo, potrebna je dugoročna jasna vizija. Europsko vijeće prihvatilo je prijedlog Komisije u pogledu klimatskih i energetskeg ciljeva za 2030. Cilj je te dugoročne strategije povećati sigurnost za ulagače, osobito kada je riječ o dugoročnim infrastrukturnim projektima, dati smjernice vladama država članica EU-a pri osmišljavanju nacionalnih politika te pomoći EU-u da konstruktivno pridonese pregovorima o novom međunarodnom sporazumu o klimatskim promjenama 2015. Jedan je od ciljeva i smanjenje ovisnosti o uvoznim fosilnim gorivima. Među ostalim su ciljevima povećanje učinkovitosti europskog gospodarstva u pogledu potrošnje energije i upotrebe resursa (što bi dovelo do smanjenja udjela ugljika) i povećanje ulaganja u gospodarstvo EU-a, razvoj novih sektora i tehnologija te otvaranje radnih mjesta.

Europeizacija energetske politike

Na te dugoročne izazove možemo odgovoriti samo europskom integracijom. Odluke jedne države članice utječu na sve ostale. Međutim, za modernizaciju energetskeg sustava i za razvoj novih tehnoloških rješenja u igri su veliki financijski uloz. Samo suradnjom na europskoj razini javna sredstva mogu se ulagati u tehnologije budućnosti koje su za nacionalne investitore koji djeluju pojedinačno još uvijek preriskantne. U ovom razdoblju tranzicije prema zelenijem svijetu, države članice moraju utvrditi prioritetne energetske ciljeve kako bi u tom području bolje uskladile svoj rad i omogućile EU-u jednoglasan nastup u međunarodnim odnosima.

Ušteda energije: ambiciozniji cilj za 2030.

Europsko vijeće prihvatilo je u listopadu 2014. prijedlog Europske komisije o novom cilju na razini EU-a: poboljšanje energetske učinkovitosti za najmanje 27 % do 2030. Tim će se ciljem Europi osigurati niz prednosti: od novih mogućnosti za poduzeća, prihvatljivih računa za energiju za potrošače, veće energetske sigurnosti zahvaljujući znatnom smanjenju uvoznog prirodnog plina do pozitivnog utjecaja na okoliš. Predloženi cilj nadovezuje se na postojeća postignuća: nove zgrade troše upola manje energije u odnosu na 1980-e, a industrija oko 19 % manje nego u 2001.

I u nadolazećim godinama energetika će biti jedan od glavnih prioriteta u europskom programu. Europsko vijeće posebno je naglasilo važnost energetske učinkovitosti i povećanja domaće proizvodnje. Naglasilo je i potrebu da, na temelju regionalnog pristupa, europsko energetske tržište postane potpuno funkcionalno te da se međusobno poveže. To je potrebno postići povećanjem transparentnosti na tržištu plina i ispravljanjem nedostataka u infrastrukturi kako države članice EU-a više ne bi bile izolirane od europskih plinskih i elektroenergetskih mreža.

Ukratko, prava zajednička europska energetska politika jedino je održivo rješenje za budućnost.

Više o temi

EUROPSKO ZAKONODAVSTVO U PODRUČJU ENERGETIKE

- ▶ **Sažeci zakonodavstva EU-a:** http://europa.eu/legislation_summaries/energy/index_en.htm

EUROPSKA STATISTIKA U PODRUČJU ENERGETIKE

- ▶ **Energy trends up to 2050:** <http://ec.europa.eu/energy/en/statistics/energy-trends-2050>

EUROPSKA ENERGETSKA STRATEGIJA

- ▶ **2020 / 2030 / 2050 strategy:** <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy>

EUROPSKA ENERGETSKA POLITIKA

- ▶ **Europska komisija – Glavna uprava za energetiku:** http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm

